

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології на тему:

**ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДАЛЬНИХ СЛІВ
КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Студентки групи Пкит 12-20

факультету східної і слов'янської
філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та

переклад, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та

літератури (переклад включно).

перша - китайська

Оліферук Наталії Сергіївни

Науковий керівник:

К.п.н., доц. Шевченко К.В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ	6
1.1. Феномен модальності в лінгвістичних студіях	6
1.2. Політичний дискурс як об'єкт фахового вивчення	9
1.3. Особливості вираження модальності в китайській мові.....	14
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОДАЛЬНИХ СЛІВ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	21
2.1. Типологія модальних слів у політичному дискурсі китайської мови ...	21
2.2. Функції модальних слів у політичному дискурсі китайської мови	26
Висновки до розділу 2	31
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	35
论文摘要	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Переклад текстів політичної тематики ніколи не втрачав своєї актуальності, а в умовах активізації зовнішньополітичної діяльності України, зростання міжнародних зв'язків, міжурядової взаємодії та іншої спільної діяльності на світовому рівні дедалі важливішим стає переклад китайського політичного дискурсу для українських реципієнтів. Політичний дискурс завжди становив виклик для фахівців своєю складністю, унікальністю та багатозначністю елементів. Відтворення політичного дискурсу у перекладі, створення у реципієнта його вірного сприйняття і є головними цілями успішного перекладу.

Актуальність роботи визначається необхідністю дослідження способів використання модальних слів китайської мови у політичному дискурсі з урахуванням особливостей лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів. Політичні тексти, як усні так і письмові, вирізняються складністю, насиченістю професійною політичною термінологією, полемічністю, вкоріненням в культурний контекст та залежать від конкретної комунікативної ситуації в якій вони породжуються. Екстралінгвістичні фактори найчастіше відіграють визначальну роль в розумінні текстів політичної тематики, тому їх необхідно враховувати при перекладі. Також на сьогодні існує недостатня вивченість специфіки перекладу китайського політичного дискурсу українською мовою, що окрім іншого також підтверджує актуальність роботи.

Об'єктом дослідження є китайськомовний політичний дискурс.

Предмет дослідження – функціонально-семантичні особливості модальних слів китайської мови у політичному дискурсі.

Мета роботи полягає у дослідженні функціонально-семантичних особливостей модальних слів китайської мови у політичному дискурсі.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **дослідницьких завдань**:

- 1) з'ясувати сутність поняття “модальність” у лінгвістичних студіях;
- 2) розглянути сучасні підходи до вивчення політичного дискурсу;
- 3) визначити особливості функціонування модальності в китайській мові;

4) розглянути закономірності використання модальних слів у текстах китайського політичного дискурсу.

Методи дослідження. Дослідження базується на застосуванні комплексу методів: загальнонаукових – абстрагування, узагальнення, індукції, дедукції, системного методу; емпірико-теоретичних – аналізу, синтезу, сходження від абстрактного до конкретного; конкретно-наукових – історичного, компаративного, статистичного. Вибір методологічного інструментарію обумовлений його міждисциплінарним характером. Зокрема, історичний метод був застосований для дослідження еволюції досліджуваних понять та явищ; компаративний – при зіставленні та порівнянні тексту оригіналу та його перекладу з метою дослідження трансформацій, які були використані під час перекладу; статистичний – для визначення кількісних аспектів досліджуваних явищ; метод трансформаційного аналізу дає змогу з'ясувати, яким чином відбувається передача мовних особливостей тексту оригіналу у тексті перекладу.

Матеріалом дослідження стали китайськомовні політичні тексти.

Матеріали і висновки дослідження можуть мати суттєве **теоретичне** та **практичне** значення.

Теоретична значущість роботи полягає у розробці окремих функціонально-комунікативних аспектів, внеском у загальну теорію перекладознавства, методологію перекладу, лексикологію.

Практична цінність роботи обумовлена перспективами застосування матеріалів і результатів дослідження на курсах з теорії перекладу, функціональної граматики, лексикології, стилістики китайської мови, аналізу тексту; як довідковий матеріал для написання курсових та дипломних робіт студентами лінгвістичних спеціальностей тощо.

Структура роботи зумовлена її метою та завданнями. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ

1.1. Феномен модальності в лінгвістичних студіях

Категорія модальності залишається однією з найактуальніших проблем дослідження через свою багатокомпонентність та специфіку засобів відтворення. Як слушно зауважує Л. В. Шнуровська, “не існує в англійській мові іншої такої лексико-граматичної категорії, що спричиняла б більше труднощів в процесі перекладу, ніж категорія модальності” (Шнуровська, 2016, с. 141). Термін “модальність” є загальнонауковим і постає у багатьох сферах знань: у філософії, логіці, лінгвістиці, літературознавстві та ін. Слово “модальність” походить від лат. “*modus*” із значенням “спосіб, міра”. Поняття “модальність” вперше було вжите у “Метафізиці” Арістотеля, який виокремлював три провідні модальні поняття: необхідність, можливість та реальність (Горпинич, 2004, с. 214). Пошуки в історичних джерелах показують, що згадки про модальність є у працях Теофаства, Евдема Родоського, середньовічних схоластів та ін..

У лінгвістичних дослідженнях вивчення категорії модальності розпочинає О. Єсперсен у своїй роботі “Філософія граматики” (1924). Дослідник розглядав модальність як трихотомію модальних відношень “необхідність-можливість-неможливість” (Шнуровська, 2015, с. 80).

У Великому енциклопедичному словнику модальність розглядається як функціонально-семантична категорія, що виражає різні види відношення висловлювання до дійсності, а також різні види суб’єктивної кваліфікації повідомлення, а саме: визначення ставлення мовця до змісту висловлювання (Шнуровська, 2015, с. 81).

Н. О. Савельєва надає таке визначення: “Модальність як екстралінгвістична категорія виражає ставлення мовця до реальності і має спільні засоби вираження в українській і англійських мовах” (Савельєва, 2014, с. 212).

У інтерпретації О.О. Селіванової категорія модальності – це “репрезентація різних емотивно-оцінних сигналів, змодельованих авторською свідомістю;

реальністю / ірреальністю імітованої референції, яка відіграє суттєву роль в актуалізації змістовно-континуальної організації тексту” (Селіванова, 2008, с. 248).

У мовознавстві модальність (англ. *modality*) є однією з характеристик речення і трактується як категорія, що виражає зв'язок висловлювання з реальною дійсністю. Більшість граматистів вважають, що модальність притаманна будь-якому висловлюванню, тому що його зміст може трактуватися як реальне чи нереальне, можливе чи неможливе, бажане чи небажане (Ш. Баллі, В.В. Виноградов, М.Я. Блох)

Вартим уваги є той факт, що категорію модальності вивчають як відношення змісту речення до дійсності в аспекті його реальності / нереальності / спонукальності, а також як градацію міри впевненості мовця у фактах, що повідомляються; як мовну категорію, що вказує на характер об'єктивних зв'язків, актуалізованих у змісті речення, і на міру достовірності змісту з погляду мовця (Fraser, 1999, p. 934).

За Ю. В. Жерліциною категорія модальності складається з трьох значень:

1) відношення висловлювання до дійсності з точки зору мовця; 2) ставлення мовця до змісту висловлюваного; 3) ставлення суб'єкта дії до дії (Жерліцина, 2015, с. 94).

У сучасній лінгвістиці існує багато підходів до вивчення категорії модальності, тому багато дослідників намагаються їх класифікувати. Так, в зарубіжному мовознавстві існують три основних підходи до визначення модальності (за Х. Неррогом): 1) модальність як “ставлення мовця”; 2) модальність у термінах “актуальність”, “суб'єктивність”, “істинність”, “реальність” або “ірреальність” тощо та репрезентації пропозиції відносно цих понять; 3) модальність як реалізація значень можливості й необхідності (Загнітко, 2001, с. 84).

Слід відзначити, що дослідниками категорія модальності визначається залежно від обраного аспекту вивчення модальності. Відповідно, модальність кваліфікують як граматичну, синтаксичну, лексичну, семантичну або лексико-граматичну категорію.

Як синтаксична категорія модальність розглядається у працях таких вчених-лінгвістів як Л.С. Єрмолаєва, Г.О. Золотова, А.П. Загнітко. Л.С. Єрмолаєва, Г.О. Золотова визначають модальність як предикативну категорію, що притаманна реченню разом із синтаксичними категоріями часу та особи.

В. В. Жуковська зазначає, що поза межами синтаксичної модальності залишаються лексичні засоби (Жуковська, 2013, с. 71). Як уже зазначалося вище, А.П. Загнітко також прихильник синтаксичного підходу до визначення категорії модальності. Згідно з таким підходом “Модальність забезпечує перетворення речення у висловлення, співвідносність останнього з мовленнєвим і не мовленнєвим контекстом, реалізацію у висловленні різноманітних ілокутивних смислів” (Загнітко, 2001, с. 89).

Модальність у граматиці вивчає відношення слів один до одного, відношення сказаного до дійсності. Граматична модальність – це модальність, яка має специфічну граматичну, синтаксичну та морфологічну форму вираження.

В межах мовної модальності А. В. Кушнірик розрізняє граматичну модальність та лексичну модальність. Так, лексична модальність – це лексичне явище модального характеру, так як не тільки граматики, а і лексика передає різноманітні відношення людини до дійсності. Граматична модальність і модальність лексична широко взаємодіють між собою (Кушнірик, 2001, с. 13).

Як семантичну категорію модальність розглядає Л. П. Войналович, оскільки модальний зміст може бути виражений різними мовними засобами. До них відносяться граматичні (спосіб дієслова), лексичні (модальні слова), лексико-граматичні (модальні дієслова) й інтонаційні засоби. Л. П. Войналович стверджує, що кожне речення має модальне значення, зокрема вказівку на відношення до дійсності (Войналович, 2013, с. 30).

Як слушно зауважує У. Добосевич, модальність є “понятійною категорією”. Понятійними категоріями передаються в мові поняття, які існують в даному суспільстві. Ці поняття не описуються за допомогою мови, а виявляються в ній самій, в її лексиці, граматиці. Як неважко помітити з наведених вище аргументів,

семантична категорія модальності має змішаний лексико-граматичний характер (Добосевич, 2017, с. 153).

О. О. Селіванова також визначає модальність як понятійну категорію зі значенням ставлення мовця до висловлювання та відношення висловленого до дійсності, яке виражається різними граматичними і лексичними засобами, такими як способи дієслова, модальними дієсловами, інтонацією та ін. (Селіванова, 2008, с. 413).

Л. В. Шнуровська зауважує, що “модальність не є специфічною категорією речення, а являє собою більш широку категорію, яка може виявлятися у граматичних елементах мови та у сфері її лексико-номінативних елементів” (Шнуровська, 2015, с. 82).

Аналіз наукової літератури з даної проблематики свідчить, що різноманітність поглядів можна звести до двох підходів щодо трактування модальності.

Отже, проаналізувавши комплексне явище модальності, слід зазначити, що ця лексико-граматична категорія виражає такі значення епістемічної модальності як істинність, можливість, необхідність, бажаність та такі значення деонтичної модальності, як необхідність, можливість, дозвіл з точки зору моралі та законів. Модальні значення можуть бути передані різними мовними засобами (імпліцитними та експліцитними), серед яких модальні слова та вирази (на лексичному рівні), спосіб дієслова (на граматичному рівні), модальні дієслова (на лексико-граматичному рівні), а також інтонація та наголос (на фонетичному рівні).

1.2. Політичний дискурс як об’єкт фахового вивчення

Політичному дискурсу властива значна кількість особливих ознак. Специфіка мовного спілкування політиків полягає не лише у використанні професіоналізмів, а й у відборі певних структур висловлювання відповідно до прагматичних настанов, цілей і умов спілкування. Політики усвідомлюють необхідність опанування таким стилем та нормами літературної мови, які здатні дати бажаний коефіцієнт ефективної дії.

Дослідники Н. Фейрклаф та А. Душак підкреслюють, що однією з головних рис політичного дискурсу є його інституційність: “Політичний дискурс належить до інституційного виду комунікації, оскільки це дискурс, який реалізується в інститутах соціуму, де спілкування є складовою їхньої організації. Соціальний інститут є певним набором доцільно орієнтованих стандартів поведінки у певних ситуаціях” (Fairclough, N., & Duszak, A., 2008, p. 10). Зовні він являє собою сукупність осіб, установ, забезпечених певними матеріальними засобами та скерованих до виконання конкретної соціальної функції.

Р. Водак звертає увагу на відмінність політичного дискурсу від інших видів інституційних дискурсів: клієнт інституту в наведеному випадку є масовим, рідше груповим чи індивідуальним (у медичній, юридичній, адміністративній, торговельній, педагогічній та інших інституційних сферах клієнт зазвичай є індивідуальним). Відмінність полягає також у суб'єктно-адресатному векторі спілкування: на відміну від інших інститутів, громадянин-клієнт як окремий член суспільства вступає в комунікацію з інститутом політики досить рідко, причому ця взаємодія здійснюється переважно у напрямі “громадянин – інститут” (в інших соціальних інститутах типовою є двонаправлена, хоч і не рівностатусна комунікація між окремим клієнтом та представником інституту) (Wodak, 2011, s. 29).

Наступною важливою рисою політичного дискурсу є його інформативність. Специфіка інформативності визначається в рамках протиставлень “інформативність та фатика”, а також “інформативність та експресивність” або «раціональність та ірраціональність (емоційність)”. Політичний дискурс є переважно спонукальним, націленим на справлення впливу, стимулювання та наснаження адресата.

Ізабелла Куява (Kujawa, 2009, s. 47) вважає, що чинник емотивності є найбільш значущим в ході реалізації таких функцій політичного дискурсу: функція зміцнення прихильності до системи (зокрема, через ритуальне використання символів, здатних спричиняти реакції афективного спрямування, що є сильними); - функція соціальної солідарності (емотивність знаку як чинник політичної інтеграції: спільність емоційних реакцій на подібні ситуації сприяє об'єднанню людей у межах політичних груп, відмінності сприяють реалізації соціальної диференціації); функція

орієнтації (афективні реакції стосовно певних ситуацій типізуються і фіксуються у свідомості індивіда, й у разі повторного виникнення подібних ситуацій відтворюються й інтерпретуються за схемою); мобілізаційна функція (емоції як мотиваційний імпульс, наснаження до дії); агональна функція (емоції як мотиваційний чинник вербальної агресії).

Фатика як антипод інформативності корелює із ритуальністю політичної комунікації. Їхніми загальними характерними рисами є відсутність настанови стосовно новизни, прагнення до стандартності та стереотипності.

Політичний дискурс є ритуальним. Цю властивість можна простежити у стереотипних ситуаціях, для яких характерними є три фактори соціально-регулятивної функції: акумуляцією соціального досвіду; передачею соціального досвіду, де відображається національно-культурні особливості ритуального спілкування; соціальним контролем, в якому виражається нормативність та імперативність ритуалізованої взаємодії.

Ще однією важливою ознакою політичного дискурсу є його ідеологічність. Метою спілкування політиків є реалізація певної ідеології, що пов'язано зі спрямованим впливом на адресата шляхом використання певних мовних засобів.

Подібність між мовою та ідеологією підкреслює, зокрема, Т.А. ван Дейк, який вважає, що вони існують лише в межах соціальних груп чи культурних спільнот. На думку науковця, спільним місцем у відносинах між мовою та ідеологією є те, що всі вірування (в тому числі й ідеологічні), формулюються засобами природної мови, а у зв'язку з цим ідеологічні пропозиції можуть конституювати значення фраз, речень чи дискурсу природної мови (Wodak, 2011, p. 34).

Ідеологічний дискурс є груповим дискурсом. Члени цієї групи у випадках актуалізації ідеологічного змісту схильні фокусувати увагу на пропозиціях, що перебільшують різницю між групами, так само як і на пропозиціях, у яких виявляються типові категорії групових схем (критерії членства, типові дії, цілі, норми, ресурси тощо).

Рут Водак наголошує на подвійній природі ідеологічної мови. Вона висловлює і передає ідеологічну думку, вона маніпулює нею та виявляється об'єктом

маніпуляції. Дослідниця стверджує: “Існують спеціальні “мови ідеології”, кожна з них є цілісною закритою системою значень і цінностей, що претендує на істинність. Ідеології, будучи структурами міфів, встановлюють вторинну реальність, що стає соціальною практикою; при цьому первинна реальність піддається табу. Виникає новий вимір значень та цінностей, що висловлює себе в нових концептах та конотаціях. Усунення рефлексії відбувається за допомогою стереотипів та кліше, які систематично повторюються, таким чином, певні сфери стають табуйованими, інші автоматизуються, численні з них звільняються від історії (історія перефразовується або переписується заново)” (Wodak, 2011, p. 35)

Вплив на адресата шляхом використання певних мовних засобів призводить до маніпулювання суспільною свідомістю. Пропаганда часто використовує навмисно і цілеспрямовано такі характеристики мови, як труднощі відмежування конотацій від прямих денотативних значень, варіативність денотативних і коннотативних значень одних і тих же мовних знаків під впливом соціальних чинників, рухливість семантичної структури слова, багатокомпетентність пізнавального та комунікативного, об'єктивного та суб'єктивного у значенні, синонімічні та асоціативні міжслівні зв'язки, модальність висловлювань, оцінність семантики тощо.

Із ідеологією тісно пов'язаний політичний міф. Значущість міфу в політичному дискурсі інспірована базованістю політики не так на інтелектуальних концепціях, як на закономірностях впливу на мислення виборців.

Б. Вальчак (Walczak, 1994, p. 18) вважає, що найважливішими функціями політичного міфу є: пояснювальна функція (міф сприяє кращому розумінню масами складних політичних понять); функція виправдання певних політичних дій (міф як спроба переконати виборців у перевагах політичних програм певного політика та у його чеснотах як кандидата на ту чи іншу посаду); функції підтримки стабільності системи, захисту чинного політичного ладу; сполучна функція (міфи сприяють підтримці єдності суспільства, забезпечують зв'язок між індивідом та політичною спільнотою); магічна функція (створення та «розв'язання» політичних загадок, підтримання стану віри стосовно політичного лідера).

Однією з причин фантомності політичного дискурсу є опосередкований характер політичного досвіду більшості людей. Отримуючи інформацію про політичну дійсність через групову і масову комунікацію, вони вважають реальністю створювані й ретрансльовані політиками й медіа картини політичного світу.

Умовою існування політичного дискурсу є його фідеїстичність. Фідеїстичність є проявом впливової функції мови, пов'язаної з ірраціональністю політичного дискурсу, його опорою на підсвідомість. Політичний дискурс рухається між абсолютною вірою (наприклад, в агітаційних текстах) та повним безвір'ям (наприклад, у викривальних текстах про політичних опонентів).

Авторитарність політичного дискурсу пов'язана з відносинами керування та підпорядкування, її характерними рисами є конформізм, установка на наслідування, імітацію, сліпе підкорення авторитету (Rawełczyk, 2010, p. 73). Як зауважує Єжи Бральчик, для авторитарного дискурсу характерне фідеїстичне ставлення до авторитетного слова, у ньому немає релевантних критеріїв істинності, інформативності, доречності, чіткості, головним критерієм є схвалення комунікативним авторитетом суб'єкта впливу. Політичний дискурс за своєю суттю монологічний, проте не є монологічним за визначенням і набуває характеру монологу в результаті дій, здійснюваних ініціативними комунікантами, тобто суб'єктом та об'єктом монологічного впливу (суб'єкт створює комунікативний стимул, реакція об'єкта повинна відповідати комунікативним очікуванням суб'єкта) (Bralczyk, 2003, p. 45).

Наступною ознакою політичного дискурсу є його інтертекстуальність. У політичному дискурсі інтертекстуальність проявляється у відтворенні певних соціокультурних установок, цінностей, норм, ідеологем у формі цитації або алюзії (у разі цитації автор використовує реконструктивну інтертекстуальність, у разі алюзії на перше місце виходить конструктивна інтертекстуальність, причому а й граматичного, словотвірного, фонетичного рівнів організації тексту, і навіть система орфографії і пунктуації чи вибір графічного оформлення тексту).

Важливою рисою політичного дискурсу є його динамічність. На мінливість найбільш уживаної частини політичного словника впливає актуальність об'єкта

відображення у політичному дискурсі. Темпоральні рамки політичних подій є дуже обмеженими, тому політична діяльність і політична комунікація концентруються на актуальних, а не на універсальних проблемах та цінностях.

Отже, політичному дискурсові притаманна ціла низка характеристик. Їхня сукупність представлена, зокрема, інституційністю, інформативністю, ідеологічністю, сенсовою невизначеністю, фантомністю, фідеїстичністю, дистанційованістю, інтертекстуальністю, театральністю, динамічністю.

1.3. Особливості вираження модальності в китайській мові

У сучасній китайській мові “модальність” перекладається як “情态” (qíngtài), а “настрій” – як “语气” (yǔqì) (де останнє стосується переважно наказового способу, що позначається модальними частками). Різниця між цими поняттями, здається, досить чітко відображається цими двома термінами, але, як підкреслюють Чаппелл і Пейраубе, ці два слова часто вживаються як взаємозамінні.

Насправді, якщо ми зіставимо їхню термінологію з сучасними лінгвістичними концепціями, то побачимо, що "наказовий спосіб" передається, відповідно, як “情” і як “语气”. Лю Шусян розширив значення останнього терміна, включивши до нього іллокутивну сферу, яку він позначив як “语气 у широкому сенсі”. Але перед тим, як розглянути підхід Лю Шусяна до модальності, потрібно звернути увагу на його попередника: Лі Цзіньсі вводить термін “情 态” для позначення специфічної лінгвістичної категорії.

У моделі Лі Цзіньсі існує дев'ять частин мови, об'єднаних у п'ять граматичних макрокатегорій. Перші три групи слів характеризуються властивостями, які можна простежити в китайському традиційному мисленні. Вони включають слова, що виражають субстанцію (іменники та займенники), використання (дієслова) та якість (прикметники та прислівники). Четверта група відіграє роль зв'язку між фразами та реченнями (прийменники та сполучники). П'ята макрокатегорія не виражає

властивостей і не слугує для зв'язку. Це “слова ставлення”, тобто частки (“助词” zhùcí, буквально “допоміжні слова”) та вигуки.

Вони описані в цих двох уривках: “Мова повинна виражати почуття, причому в яскравий спосіб; це не механічна конструкція. Слова, які виражають інтереси, почуття і ставлення мовця, називаються модальними словами, словами ставлення” (吕叔湘, 1942, р. 81). “Частки: вживаються як допоміжні слова та речення для вираження позицію та ставлення “мовця” під час висловлювання. Такі слова самі по собі не мають значення, але трапляються слова самі по собі не мають значення, але виконують роль, подібну до ролі розділових знаків. Вигуки: звуки, що використовуються для вираження певного почуття в момент мовлення” (吕叔湘, 1942, р. 86). “Модальність, наказовий спосіб і дієслівний спосіб тісно пов'язані між собою” (吕叔湘, 1942, р. 87).

Тому не дивно, що визначення наказового способу Лі Цзіньсі (що передається модальними частками) дуже близьке до визначення дієслівного способу, сформульованого Єсперсеном: “Дієслівні способи виражають певне ставлення свідомості мовця до змісту речення” (吕叔湘, 1942, р. 90).

В обох випадках термінологія, що позначає поняття модальності, була взята з лексики, створеної для визначення її найпомітнішого граматикалізованого вираження. Це – спосіб або модус дієслова (лат. modus) в індоєвропейських мовах і наказовий спосіб (нині позначається як “语气”) у китайській мові.

Далі розглянемо іллокутивний та пропозиційний рівні модальності. Підхід Лю Шусяна до вивчення мови відповідає культурному сценарію авангардних рухів Заходу його епохи (吕叔湘, 1942, р. 103). Він визнає вплив праць “Мислення і мови” та “Основ англійської граматики”, чю теорію рангу він вітав, як і Ван Лі.

У розділі “Теорія вираження” (“表达论” Biǎodá lùn) Лю Шусян визначає сферу модального виміру, включаючи настрій, модальність та іллокутивну сферу. Він

виділяє два різні рівні, як можна зрозуміти з наведеного нижче уривка: “Настрій” може мати двояке тлумачення: у широкому чи вузькому сенсі. У широкому сенсі воно включає “семантику” і “силу” висловлювання.

Автор використовує термін “语气” (буквально “мовний настрій”), який зазвичай позначає тон висловлювання. “Настрій у вузькому сенсі” збігається з фразовим настроєм, позначеним модальними частками, який також виражається просодичними елементами: “Семантика” змінюється відповідно до концептуального змісту, тоді як той самий настрій може мати відмінності в “силі”. Виразальні засоби цих трьох способів також не однакові: для семантики здебільшого використовують обмежувачі модальні слова, для сили – інтонацію, тоді як для способу – комбіноване використання як інтонації, так і модальних часток (“语气词” yǔqìcí).

Однак ці три способи тісно пов'язані між собою. Наприклад, неозначена семантика неодмінно набуває питального способу; у риторичних питаннях наказовість є більш різкою, ніж у звичайних запитах; у припущеннях вона слабша, ніж у прямій розповіді, а в наказах – сильніша, ніж у переговорах. Це все очевидні факти” (黎锦熙, 1924, p. 25).

Трактування модальності у Лю Шусяна також є попереднім. Він локалізує цю лінгвістичну категорію в області “正反” (zhèngfǎn) та “虚实” (xūshí), що можна перекласти як “Позитивне і негативне. Уявне та реальне”.

Лю Шусян виокремлює два різні класи тверджень: речення істинності-хибності (“是非文句” shìfēi wénjù), позначені негативними обмежувачами (“否定限制” fǒudìng xiànzhì), та нефактичні речення, позначені оціночними обмежувачами (“判断限制” pànduàn xiànzhì).

Таким чином, сфера семантики поділяється на дві області (“正反” і “虚实”), що нагадує сучасне розрізнення між істинно-функціональними висловлюваннями і модальними пропозиціями, аналітичними і синтетичними судженнями, алетичними і неалетичними модальностями тощо. У таких доменах істинність та фактичність

речення оцінюється за допомогою спеціальних слів, які Лю Шусян аналізує як оператори.

Розглянемо модальність як семантичну категорію. Якщо початкові випадки вживання “情态” та “语气” прямо чи опосередковано відносяться до модальних часток, то вивчення модальних часток є частиною аналізу інших категорій слів, таких як: “Допоміжні слова”, “助动字” (zhùdòngzì) (吕叔湘, 1942, p. 123) або “助动词” (zhùdòngcí) (吕叔湘, 1942, p. 125); “Дієслівні детермінанти або “обмежувачі”, “限制词” (xiànzhìcí) (吕叔湘, 1942, p. 126); “Оптативні форми”, “能愿式” (néngyuànshì) (吕叔湘, 1942, p. 127); “Слова можливості”, “能词” (néngcí) (黎锦熙, 1924, p. 28) або “службові слова, що виражають характер основного дієслова”, “表示动词之性的虚字” (biǎoshì dòngcí zhī xìngde xūzì) (黎锦熙, 1924, p. 29).

Слід зазначити, що в контексті моделі Лю Шусяна “обмежувачі” є еквівалентом сучасного семантичного поняття модальності, що охоплює слова з різним граматичним статусом, але зі спільною семантичною ознакою. Для Ван Лі спільною семантичною властивістю модальних слів є вираження суб'єктивної оцінки можливості та переваги. Для Гао Мінкай – це здатність “описувати, чи стосується даний процес або дія в кінцевому підсумку можливості, обов'язку, дозволу тощо” (吕叔湘, 1942, p. 131). Ці елементи передбачають сучасну тенденцію в лінгвістиці.

Як і Лю Шусян, Ван Лі та Гао Мінкай ставлять під сумнів позначення модальних дієслів як допоміжних і пропонують альтернативні класифікації, які більше відповідають китайській морфології. Для позначення модальних дієслів Ван пропонує англійські “оптативні третини”, “能愿式末品” (néngyuànshì mòpǐn) (黎锦熙, 1924, p. 43).

Ця деномінація поєднує (і переосмислює) два лінгвістичні аналізи, що прийшли із Заходу. З одного боку, вона відсилає до теорії рангів Отто Єсперсена та його концепції первинних, вторинних і третинних елементів.

Ця подвійна класифікація підкреслює думку, що синтаксично модальні дієслова є третинними елементами, тоді як семантично вони є потенційними формами, де морфема “式” (shì) позначає не дієслівний спосіб, а скоріше “конструкцію”, як видно з наведеного нижче уривку: “Якщо порівнювати із західною граматиною, позначення “能”, “可”, “必”, “该”, “要”, “欲” та “肯” як третинних елементів може виглядати суперечливим. Насправді це незначна відмінність. Такі англійські слова, як can, may, must, will, shall, need, ought тощо, формально є дієсловами доконаного виду. Присудок, який слідує за ними, є різновидом нескінченної форми. Однак семантично вони є лише різновидом допоміжних дієслів (“допоміжними”).

Вони допомагають дієслову, надаючи флексії “часу” (“时” shí) і “способу” (“式” shì), але насправді основним дієсловом (головним дієсловом) все одно є дієслово, яке слідує за ним. Оскільки ми розглядаємо головне дієслово як первинний елемент, то з цього випливає, що його допоміжне дієслово має бути третинним елементом” (吕叔湘, 1942, p. 134).

Найчіткіше твердження властивості китайських модальних дієслів походить від Лю Шусяня, який роз'яснює, що слова, які виражають необхідність і можливість, не є граматично однорідними, але вони мають спільну рису: всі вони вживаються в поєднанні з іншим дієсловом (або прикметниковим присудком) для вираження фактів, які є нереалізованими.

Визнання модальності як логіко-семантичної категорії відкрило простір для дослідження поведінки слів з різним граматичним статусом. Типовим прикладом є порівняння модальних дієслів, таких як “应” (yīng) або “该” (gāi) з “必须” (bìxū), яке часто описують як прислівник. Такий порівняльний аналіз дозволив виявити взаємодоповнюючий і водночас відмінний характер двох природних класів слів.

Вони охоплюють модальні форми, що виражають обов'язок, на відміну від модальних форм, що виражають просту необхідність. Зокрема, деонтична модальність – це підклас, який “охоплює лише ті пріоритетні модальності, що стосуються правильного і неправильного, тобто етичних, моральних і правових норм” (黎锦熙, 1924, p. 45).

Набори модальних значень, що належать до цих двох розрядів, виокремив Лі Цзіньсі, а два десятиліття потому Лю Шусян висвітлив їхні семантичні та синтаксичні особливості. Лексична специфікація елементів, які тяжіють до одного чи іншого з цих двох полюсів, позначає різні модальні відтінки. “В одному випадку дія, предикована головним дієсловом, виконується на основі розуму/здорового глузду, тоді як в іншому випадку вона мотивована фактичною реальністю речей” (吕叔湘, 1942, p. 140). “Іншими словами, якщо в першому випадку бажаність дії ґрунтується на моральних міркуваннях, то в другому випадку дія є фактично неминучою” (吕叔湘, 1942, p. 142).

Лю Шусян і, більш виразно, Ван Лі підкреслювали, що, тоді як деонтика виражає більш суб'єктивну думку, ананкастика виражає необхідність по відношенню до навколишнього середовища (“环境” huánjìng) або обставин (“情况” qíngkuàng). Для Ван Лі ананкастичні вирази є своєрідним об'єктивним доповненням до суб'єктивної кваліфікації, яка зазвичай лежить в основі модальних виразів.

Висновки до розділу 1

Аналіз наукової літератури з проблематики модальності свідчить, що різноманітність поглядів можна звести до двох підходів щодо трактування модальності.

У вузькому розумінні, мовну модальність трактують як пряму аналогію модальності висловлювання, тому будучи семантичною категорією вона реалізується у всьому реченні і не виражається в реченні якимись особливими

ознаками. Такий погляд на модальність наближає мовну модальність до логічної модальності судження. Цілком зрозуміло, що такий підхід не має широкого розповсюдження, тому що він обмежує категорію модальності значеннями можливості, необхідності і дійсності.

У широкому розумінні, у змістовний об'єм модальності включають значення реальності / ірреальності, ствердження / заперечення, достовірності, ймовірності, необхідності, можливості, бажаності, а також значення спонукання, волевиявлення та емотивності.

Модальні значення можуть бути передані різними мовними засобами (імпліцитними та експліцитними), серед яких модальні слова та вирази (на лексичному рівні), спосіб дієслова (на граматичному рівні), модальні дієслова (на лексико-граматичному рівні), а також інтонація та наголос (на фонетичному рівні).

Політичному дискурсові притаманна ціла низка характеристик. Їхня сукупність представлена, зокрема, інституційністю, інформативністю, ідеологічністю, сенсовою невизначеністю, фантомністю, фідеїстичністю, дистанційованістю, інтертекстуальністю, театральністю, динамічністю.

Категорія модальності є мовною універсалією у китайській мові та об'єктивується за допомогою різноманітних мовних засобів, у тому числі модальних дієслів. Модальні дієслова в китайській мові є закритим класом слів, що визначається жорстко заданими граматичними властивостями. Основними типами модальних значень, виражених за допомогою дієслівних лексем, є необхідність вчинення дії, можливість вчинення дії та волевиявлення до вчинення дії.

Критерії ідентифікації слова як модального дієслова в китайській мові є ключовими елементами в процесі визначення обсягу досліджуваних одиниць і включають специфічні граматичні характеристики, що враховують проміжне положення, яке займають модальні дієслова між дієсловами і прислівниками. Модальні дієслова китайської мови поділяються на два класи (типові модальні дієслова та атипові модальні дієслова) залежно від відповідності лексичної одиниці критеріям ідентифікації слова як модального дієслова.

РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОДАЛЬНИХ СЛІВ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Типологія модальних слів у політичному дискурсі китайської мови

Розглянемо приклади використання модальних слів у політичному дискурсі китаємовних сайтів на лексичному рівні. Матеріалом дослідження слугували 350 модальних слів позитивної, нейтральної й негативної тональності повідомлення в текстах китаємовних політичних новин. 160 із них склали маркери позитивної й нейтральної тональності, 190 – маркери негативної тональності. Усього було проаналізовано 500 новинних текстів.

В результаті аналізу було виявлено два рівні категоризації дійсності за класами в текстах китайських новин: макрорівень (стосовно всього дискурсу ЗМІ) та мікрорівень (стосовно побудови окремого новинного тексту).

На макрорівні формування позитивного, нейтрального чи негативного образу того чи іншого явища в тексті новин виявляється таким чином:

1. За допомогою відбору тем для висвітлення в новинах. Новинний потік зазвичай структурується за певними тематичними блоками. Так, зокрема, існують окремі випуски новин економіки, спорту, умовний поділ усередині звичайного випуску новин на внутрішні та зарубіжні новини тощо.

Попри багатоманітність висвітлюваної тематики, не всі факти і події знаходять своє відображення в новинних випусках. Очевидно, що частотне згадування або, навпаки, повна відсутність інформації про певну подію в текстах новин, є релевантним із точки зору його актуалізації для реципієнта («якщо про цього політика часто говорять і пишуть, значить, він є впливовим та могутнім»). Задаючи значущість певним темам через частотність згадування, форму подачі та представлення новинного повідомлення, ЗМІ виконують функцію тематизації, або ж функцію формування порядку денного (Добосевич, 2017, с. 155).

Основна частина новинних повідомлень у медіатекстах, продюгованих китайськими урядовими ЗМІ, присвячена висвітленню діяльності чинного голови держави Сі Цзіньпіна та владних структур, наприклад:

周三，习近平会见了深圳党的积极分子。

У середу Сі Цзіньпін зустрівся з партійними активами в Шеньчжені.

在哈尔滨当地党支部的努力下，一所新学校开张了。

Завдяки зусиллям місцевого партійного осередку в Харбіні відкрилася нова школа.

在香港迎来了奥运会的优胜者。

Олімпійських переможців вітали в Гонконзі.

У наведених прикладах спостерігаємо домінування лексем із позитивним забарвленням, що позначають генсека КПК, партійних діячів, відкриття нової школи, призерів Олімпійських ігор. Відповідно, такий підбір новин створює враження про успішну країну, в якій панує добробут і впевненість у майбутньому, розвивається спорт і освіта.

Натомість, у добірці новинних повідомлень китайських урядових ЗМІ, присвяченій подіям у західних країнах, спостерігаємо домінування новин із негативним забарвленням, наприклад:

丹麦和瑞典之间的天然气管道发生严重事故。

На газопроводі між Данією та Швецією сталася серйозна аварія.

专家预测新的一年美国经济将下降2%。

Експерти прогнозують, що в новому році економіка США скоротиться на 2%.

这位政治学家认为，向台湾运送美国武器是不可接受的，是一种隐蔽的军事侵略形式。

Політолог вважає, що постачання американської зброї на Тайвань є неприпустимим і є прихованою формою військової агресії.

У наведених прикладах, навпаки, підібрані такі теми новинних повідомлень, які актуалізують негативні конотації та змушують реципієнта сприймати явища, що в них описуються, як однозначно небезпечні й тривожні. Так, зокрема, в першому прикладі за смисловим показником домінує концепт “аварія”, у другому – “падіння економіки”, у третьому – “постачання зброї” та “воєнна агресія”. Показово, що всі ці концепти пов'язуються із діяльністю західних країн, якій протистоїть КНР.

2. За допомогою певного набору ключових слів, що використовуються як у заголовках новинних текстів, так і в самих цих текстах. Прикладами таких лексем із

негативним забарвленням у китайськомовному новинному дискурсі можуть бути: 欺骗、集会、抗议、衰落、贫穷、战争、叛变 (Обман, мітинг, протест, занепад, бідність, війна, повстання). Подібні лексичні одиниці належать до засобів вираження імпліцитної оцінки, оскільки вони не містять експліцитного оцінного смислу у власній структурі, а набувають оцінного смислу в силу того, що описуваний за їх допомогою стан речей у категорійній картині світу адресанта оцінюється як очевидно негативний (Жуковська, 2013, с. 77). Вказані ключові слова співвідносяться із тематикою повідомлень та несуть у собі негативні конотації, формуючи певне відношення в реципієнта.

Позитивним забарвленням у текстах китайських новинних медіатекстів характеризуються дієслова, що забезпечують діяльнісно-аспектуальну характеристику тематики того чи іншого новинного сюжету. Зазначені ключові слова називають уже виконані дії: 进行、发言、祝贺、提议、敦促、批评 (Проводити, висловлювати думку, вітати, пропонувати, закликати, критикувати). Завдяки тому, що ці слова називають уже доконаний процес, вони наділені високим потенціалом позитивного впливу на реципієнта і широко вживаються в текстах новин.

Отже, за допомогою багаторазового повторення теми та відповідних ключових слів у китайських новинних текстах здійснюється створення стійких образів із негативною оцінною конотацією (образ Заходу як нестабільного світоглядного утворення, де постійно відбуваються якісь заворушення, війни, а простий люд живе бідно) та позитивною оцінною конотацією (образ політичного керівництва КНР як дієвих та успішних управлінців).

3. За допомогою модальних трансформацій заголовків та змісту новинних текстів. У випадку модальних трансформацій відбувається заміна пропозиційного змісту новинного тексту модальним. Розглянемо такі приклади:

- метафоризація: 习近平微调中华人民共和国预算 (Сі Цзіньпін налаштовує бюджет КНР). У тексті новини міститься інформація про те, що очільник КНР узяв участь одразу в двох заходах, де розглядався бюджет країни на наступний рік;

- аксіологічна оцінка: 中方严厉批评当前国际上普遍存在的核威胁论调, 呼吁各国保持克制 (Китай різко критикує міжнародні розмови про ядерні загрози та закликає всі країни до стриманості).

На мікрорівні формування позитивного, нейтрального чи негативного образу того чи іншого явища в тексті новин виявляється таким чином:

1. За допомогою різноманітних мовних засобів. Суб'єктами оцінної дії постають автори новинних текстів. Авторська емотивна оцінка (переважно негативна) представлена лексичними одиницями з імпліцитним оцінним значенням:

长期以来一直强调冲突各方之间需要进行谈判的美国总统现在转而直接转向武器供应一供应武器。

Президент США, який давно наголошував на необхідності переговорів між сторонами конфлікту, тепер звернувся безпосередньо до постачання зброї його учасникам.

У цьому випадку журналіст не відзначає деструктивну діяльність президента США в українському конфлікті прямо, проте побіжно нагадує, що раніше очільник американської держави наголошував на необхідності пошуку мирного рішення. Подібна ремарка, внесена автором до новинного тексту, має спонукати реципієнта до сприйняття діяльності Джо Байдена не просто як деструктивної, а такої, що побудована на брехні.

2. Через варіювання статистичних даних. Вплив на реципієнта має бути не лише емоційним, але й раціональним. Відповідно, необхідним постає створення переконливих раціональних образів, утворених за допомогою цифр, різноманітних статистичних відомостей тощо (Савельєва, 2014, с. 213).

Раціональний образ намагається уникнути чітких емоційних оцінок. Реципієнтові пропонується чітка, суха, максимально точна інформація, кінцеві висновки з якої він має зробити сам. Так, зокрема, порівняємо інформацію про кількість затриманих учасників протестів у Гонконзі та у Парижі:

由于香港的非法抗议活动, 不到 200 人被拘留.

Через незаконні протести в Гонконзі затримано менше 200 осіб.

巴黎的抗议活动被警方驱散, 300多人被捕.

Протести в Парижі були розігнані поліцією, понад 300 осіб були заарештовані.

У першому випадку йдеться про те, що протести були незаконними, і після них було затримано протестувальників менше, ніж певне число. У другому новинному тексті, що розповідає про протести у Франції, число затриманих протестувальників уже порівнюється з певною величиною за допомогою семантики «більше».

3. За рахунок різноманітних емоційних прийомів, заснованих на зверненні до емоційної сфери людини. Зокрема, йдеться про навішування ярликів, прийом опори на авторитет тощо.

Розглянемо приклади використання названих технік:

英国在外交政策上一直是美国的傀儡。

Британія завжди була маріонеткою Сполучених Штатів у зовнішній політиці.
新领导人的政策完全符合伟大的毛泽东的指示。

Політика нового лідера цілком відповідає настановам великого Мао Цзедуна.

У першому випадку спостерігаємо витворення негативного образу Об'єднаного Королівства за допомогою навішування ярликів про буцімто підконтрольність зовнішньої політики цієї держави США. Натомість, у другому випадку позитивна конотація образу Сі Цзіньпіна витворюється шляхом порівняння його із очевидним авторитетом – одним із творців сучасного Китаю Мао Цзедуном.

Отже, з-поміж лінгвістичних маркерів, що формують емоційне забарвлення сучасних китаємовних політичних текстів, можна відзначити домінування модальних дієслів негативного забарвлення. Цей факт зумовлений тим, що реципієнти новинних повідомлень зазвичай характеризуються вродженою психологічною особливістю більш гостро реагувати та запам'ятовувати саме негативні події. Модальні дієслова, що відзначаються позитивним забарвленням, використовуються переважно в тих новинних текстах, які висвітлюють діяльність керівництва держави, формують її імідж для внутрішнього та зовнішнього спостерігача.

2.2. Функції модальних слів у політичному дискурсі китайської мови

Розглядаючи теоретичну базу створення програми новин та її ролі в житті суспільства, ми визначили, що думка телеглядача формує тональність інформаційного матеріалу. Мовленнєвий вплив на аудиторію розглядається як інструмент роботи журналіста для створення образу події та формування світогляду.

Лексика, що експлікує емоційний відгук у відтінки співчуття, жалю, захоплення, кваліфікується як лексика з позитивним емоційним забарвленням. Лексика, що виражає неприйняття факту дійсності, набуває відтінків несхвалення, зневаги, докору та позначається як лексика негативної характеристики. Як наслідок, одним із шляхів підвищення тональності інформаційних матеріалів є якісне складання словника емоційної лексики.

“香港当局正准备在该市宣布宵禁，该市已进行了七个月的大规模反政府示威游行。这些措施应于11月16日生效。考虑到香港当局在全市所有学校停课至11月17日的前夕，有关可能实行宵禁的信息似乎是合理的” (Влада Гонконгу готується оголосити комендантську годину в місті, в якому вже сім місяців тривають масові антиурядові демонстрації. Заходи мають набути чинності 16 листопада. Інформація про можливе введення комендантської години виглядає правдоподібною, враховуючи, що влада Гонконгу закрила всі школи в місті до напередодні 17 листопада).

Ключовими дискурсотвірними словами тут постають лексеми宵禁, 反政府示威, 当局(комендантська година, антиурядові демонстрації, влада). За їх допомогою автори журналістського матеріалу прагнуть переконати читачів, що у Гонконгу наразі відбувається щось надзвичайне, що потребує екстраординарних заходів для вирішення ситуації, що склалася. Одним із таких заходів є введення комендантської години.

Вищесказане дозволяє зробити висновок, що в основі дискурсу лежать когнітивні процеси мовця або адресата мовлення, а саме процеси розуміння, інтерпретації і породження дискурсу.

Визначимо особливості формування дискурсу Гонконга в актуальних матеріалах китайських ЗМІ. Агенція ChinaNewsp оприлюднила матеріал, у якому наголошує, що агресивні дії протестувальників у Гонконгу завдали чималої шкоди місцевому бізнесу. На підтвердження цього автори матеріалу наводять приклад гонконгського торгового агента, який демонструє незадоволеність протестами, так би мовити, від імені місцевих жителів. Він підкреслює, що численні протестувальники в масках відлякали від його крамниці потенційних клієнтів, натомість після їх вилучення із будівлі аеропорту все знову стало таким, яким і повинно бути: “商店中的贸易指南忙于为客户服务: “我们的业务受到了示范的影响。由于在机场有很多蒙面人, 所以只有少数顾客敢于进入商店, 我们自己也有点害怕, ”他评论道。方说: “现在好多了, 我感到很舒服。” -应该是这样” (Торгові гіді в магазині були зайняті обслуговуванням покупців: “Наш бізнес постраждав від демонстрації. Оскільки в аеропорту було багато людей у масках, лише кілька покупців наважувалися зайти в магазин, і ми самі були трохи налякані”, - прокоментував він. Фанг сказав: “Зараз краще, я почувуюся дуже комфортно” – як і повинно бути). Ключовими у формуванні дискурсу цього повідомлення постають такі поняття, як протестувальники-погромники, через дії яких бізнес не може приносити прибуток, а також, на противагу їм, поняття порядку, що постає найбажанішим для представників бізнесу.

Отже, ґрунтуючись на вищевикладеному, слід зазначити, що вся множинність наукових уявлень про дискурс, що взаємодіють один з одним і є невіддільними частинами одного поняття, свідчить про частотність використання зазначеного терміну в сучасній науці, але водночас підкреслює відсутність прозорих меж і кінцевого числа структурних складових цього поняття.

Початок матеріалу покликаний засвідчити, що наразі гонконгський аеропорт працює у звичному режимі, зберігається порядок, і ніщо не нагадує про те, що відбувалося тут на початку тижня: “香港国际机场周四像往常一样热闹非凡, 在航站楼后面仅安装了白色塑料围栏, 成排的乘客在等待核实航班预订信息和身份证, 这提醒人们抗议者早早中断了机场的运营。本星期” (У четвер у міжнародному

аеропорту Гонконгу, як завжди, було гамірно: за терміналами були встановлені лише білі пластикові огорожі та черги пасажирів, які чекали, щоб перевірити бронювання рейсів і посвідчення особи, що нагадує про ранні збої в роботі аеропорту протестувальниками. завдані цього тижня). Самі протести характеризуються як “非法” (незаконні) та “暴力” (насильницькі): “66岁的罗伯特·费尔黑德 (Robert Fairhead) 和他的妻子丽莎 (Lipa) 在世界上最繁忙的机场之一目睹了非法暴力集会” (66-річний Роберт Ферхед і його дружина Ліза стали свідками незаконного зібрання в одному з найбільш завантажених аеропортів світу).

За допомогою історії Ферхеда та його дружини автори матеріалу прагнуть довести, що протести гонконгців є дуже неприємними для іноземців, оскільки заважають їм спокійно прилітати до Гонконгу та залишати його, не дають за потреби вчасно вилетіти до потрібного місця та руйнують плани. Обтяжливим чинником китайські газетярі у своєму тексті зробили хворобу матері Ферхеда, до якої він не зміг дістатися вчасно через те, що аеропорт Гонконга був заблокований протестувальниками: “他们于周二从巴黎抵达香港，并计划立即飞往澳大利亚照顾罗伯特92岁的母亲，后者在她在家后住院。然而，在香港，由于成千上万的抗议者变成暴力，他们面临航班取消，交通瘫痪和孤立的机场。” (Вони прибули до Гонконгу з Парижа у вівторок і планували негайно вилетіти до Австралії, щоб подбати про 92-річну матір Роберта, яку госпіталізували, поки вона була вдома. У Гонконзі, однак, зіткнулися зі скасованими рейсами, паралізованим рухом і ізольованим аеропортом, оскільки тисячі протестувальників вчинили насильницькі дії).

У матеріалі газети “Женмінь Жебао” подається інформація про візит голови гонконгської адміністрації Керрі Лам до материкового Китаю. На нашу думку, представлення подібного інформаційного повідомлення в офіційній пресі має на меті продемонструвати міцний зв’язок Гонконгу та материкового Китаю: “香港行政长官林郑月娥11月3日开始对中国大陆进行为期5天的访问，讨论恢复该地区经济复苏的方法。这是当地政府新闻机构的报导” (Голова адміністрації Гонконгу Керрі

Лам розпочала п'ятиденний візит до материкового Китаю 3 листопада, щоб обговорити шляхи відновлення економіки регіону. Про це повідомляє місцеве інформаційне агентство).

Урядова китайська газета “Global Times” у своєму матеріалі наводить слова очільниці Гонконгу Керрі Лам: “我们需要中国大陆的支持来重建我们的经济，”林郑月娥解释说。值得一提的是，林先生向中国中部地区提出了一个低调的建议：这些措施，如果得到北京的批准，预计将包括在年度信息中，该信息已推迟到11月底” (“Нам потрібна підтримка материкового Китаю для відновлення нашої економіки”, - пояснила Лам. Варто зазначити, що пані Лам зробила стриману пропозицію центральному Китаю: очікується, що ці заходи, якщо їх схвалить Пекін, будуть включені до щорічного звернення, яке перенесено на кінець листопада). Висвітлення активної взаємодії гонконгської влади із центральним урядом Китаю засвідчує прагнення урядових ЗМІ продемонструвати злагодженість контактів Гонконгу та материкового Китаю, запевнити своїх читачів у тому, що навіть протести, про які у матеріалі не сказано, не можуть завадити інтеграційним процесам.

У матеріалі радіо Китаю відзначається, що влада Гонконгу покладає великі сподівання на допомогу центрального уряду КНР у боротьбі з наслідками пандемії коронавірусу. Важливість візиту голови Гонконгу до Пекіну в матеріалі підкреслюється виділенням того факту, що заради нього Керрі Лам скасувала власне щорічне звернення до Законодавчої ради Гонконгу: “香港代表团将在北京在国家发展和改革委员会以及其他多个部委之间举行会议。香港当局打算争取中国当局支持一项计划，以恢复该地区经济免受冠状病毒大流行的影响。对于这些磋商，林郑月娥取消了定于10月14日提交香港立法会的年度信息。” (Делегація Гонконгу перебуватиме в Пекіні для зустрічей між Національною комісією з питань розвитку та реформ та іншими міністерствами. Влада Гонконгу має намір заручитися

підтримкою влади Китаю для плану відновлення економіки регіону від наслідків пандемії коронавірусу. Для цих консультацій Керрі Лам скасувала своє щорічне послання до Законодавчої ради Гонконгу, заплановане на 14 жовтня).

З тих пір як мегаполіс став частиною КНР, економічна ситуація в регіоні істотно покращилася – не в останню чергу, завдяки підтримці з боку материкового Китаю, підкреслює мешканка Шанхаю. “**这就是为什么我认为激进的行动是错误的** , **即使我自己不在**” (Ось чому я вважаю, що радикальні дії є неправильними, навіть коли вони мене не торкаються), - резюмує вона.

Журналіст Цянь пояснює таку реакцію насамперед тим, що більшість жителів Шанхаю переважно отримують інформацію з китайських державних ЗМІ. А ті висвітлюють події в Гонконзі лише у вигідному офіційному Пекіну ключі.

У більшості китайців, що проживають на материку, немає доступу до альтернативних джерел інформації. Тому навряд чи потрібно дивуватися, що багато хто підтримує позицію офіційного Пекіна, навіть якщо той фактично ототожнює протестувальників із терористами.

Про це свідчить і реакція людей, опитаних місцевою пресою на вулицях Шанхая. “**香港示威者做错了事**” (Гонконгські протестувальники зробили щось не так), каже сімдесятирічний пенсіонер, який переважно дивиться новинні випуски китайського державного мовника CCTV, а також слухає передачі Китайського національного радіо.

Гонконг завжди був великим містом і важливим фінансовим центром, підкреслює чоловік. Тим більш негативно він оцінює дії протестувальників. “**这个人 群还没有做任何好事 , 只有坏事!**” (Нічого доброго цей натовп не зробив, тільки погане!) – впевнений житель Шанхая.

Радіостанція RTHK у своєму матеріалі про затримання активіста протестного руху Гонконгу Тоні Чуна підкреслює, що він є засновником радикального молодіжного руху, що провадив протизаконну діяльність: “**托尼·春 (Tony Chun) 是**

激进的青年运动Ptudentlocalipm的创始人。 6月30日， 中国议会通过了一项关于香港国家安全的新法律， 这一分裂组织被自愿解散。 但是， 根据警方的说法， 尽管正式解散， 但该运动的积极分子仍在地下进行非法活动。 该运动的另外两名被拘留者获准保释。 至于Chun， 调查人员在他的个人帐户和电子钱包中发现了超过600,000港元（77,400美元）的资产， 并正在调查其来源。” (Тоні Чун – засновник радикального

молодіжного руху Ptudentlocalipm. Сепаратистське угруповання було добровільно розпущено 30 червня після того, як китайський парламент ухвалив новий закон про національну безпеку Гонконгу. Але, за даними поліції, незважаючи на офіційний розпуск, активісти руху продовжували нелегально діяти в підпіллі. Ще двох затриманих з руху відпустили під заставу. Що стосується Чуна, слідчі знайшли активи на суму понад 600 000 гонконгських доларів (77 400 доларів США) у його особистих облікових записах та електронних гаманцях і з'ясовують їх походження.). Аби сформувати в реципієнта негативну оцінку діяльності Чуна, автори інформаційного повідомлення наводять відомості про те, що ця діяльність могла бути фінансована ззовні, про що свідчать знайдені на рахунках Тоні значні суми грошей, походження яких є невідомим.

Таким чином, сукупність наведених прикладів демонструє провідні напрямки використання модальних дієслів у політичному дискурсі, які використовуються офіційною китайською пресою для формування відповідної тональності сприйняття гонконгських протестів. Можна відзначити, що ключовими з них є незаконність та насильницька природа протесту, відстороненість від нього звичайних людей, які хочуть не протестувати, а працювати, невдоволення з боку іноземних туристів, які після протестних акцій у аеропорту можуть втратити бажання відвідувати Гонконг тощо.

Висновки до розділу 2

Матеріалом дослідження слугували 350 модальних слів позитивної, нейтральної й негативної тональності повідомлення в текстах китаємовних

політичних новин. 160 із них склали маркери позитивної й нейтральної тональності, 190 – маркери негативної тональності. Усього було проаналізовано 500 текстів новин політичної тематики.

З-поміж лінгвістичних маркерів, що формують емоційне забарвлення сучасних китаємовних політичних текстів, можна відзначити домінування модальних дієслів негативного забарвлення. Цей факт зумовлений тим, що реципієнти новинних повідомлень зазвичай характеризуються вродженою психологічною особливістю більш гостро реагувати та запам'ятовувати саме негативні події. Модальні дієслова, що відзначаються позитивним забарвленням, використовуються переважно в тих новинних текстах, які висвітлюють діяльність керівництва держави, формують її імідж для внутрішнього та зовнішнього спостерігача.

Сукупність наведених прикладів демонструє провідні напрямки використання модальних дієслів у політичному дискурсі, які використовуються офіційною китайською пресою для формування відповідної тональності сприйняття гонконгських протестів. Можна відзначити, що ключовими з них є незаконність та насильницька природа протесту, відстороненість від нього звичайних людей, які хочуть не протестувати, а працювати, невдоволення з боку іноземних туристів, які після протестних акцій у аеропорту можуть втратити бажання відвідувати Гонконг тощо.

ВИСНОВКИ

Аналіз наукової літератури з проблематики модальності свідчить, що різноманітність поглядів можна звести до двох підходів щодо трактування модальності.

У вузькому розумінні, мовну модальність трактують як пряму аналогію модальності висловлювання, тому будучи семантичною категорією вона реалізується у всьому реченні і не виражається в реченні якимись особливими ознаками. Такий погляд на модальність наближає мовну модальність до логічної модальності судження. Цілком зрозуміло, що такий підхід не має широкого розповсюдження, тому що він обмежує категорію модальності значеннями можливості, необхідності і дійсності.

У широкому розумінні, у змістовний об'єм модальності включають значення реальності / ірреальності, ствердження / заперечення, достовірності, ймовірності, необхідності, можливості, бажаності, а також значення спонукання, волевиявлення та емотивності.

Модальні значення можуть бути передані різними мовними засобами (імпліцитними та експліцитними), серед яких модальні слова та вирази (на лексичному рівні), спосіб дієслова (на граматичному рівні), модальні дієслова (на лексико-граматичному рівні), а також інтонація та наголос (на фонетичному рівні).

Політичному дискурсові притаманна ціла низка характеристик. Їхня сукупність представлена, зокрема, інституційністю, інформативністю, ідеологічністю, сенсовою невизначеністю, фантомністю, фідеїстичністю, дистанційованістю, інтертекстуальністю, театральністю, динамічністю.

Категорія модальності є мовною універсалією у китайській мові та об'єктивується за допомогою різноманітних мовних засобів, у тому числі модальних дієслів. Модальні дієслова в китайській мові є закритим класом слів, що визначається жорстко заданими граматичними властивостями. Основними типами модальних значень, виражених за допомогою дієслівних лексем, є необхідність вчинення дії, можливість вчинення дії та волевиявлення до вчинення дії.

Критерії ідентифікації слова як модального дієслова в китайській мові є ключовими елементами в процесі визначення обсягу досліджуваних одиниць і включають специфічні граматичні характеристики, що враховують проміжне положення, яке займають модальні дієслова між дієсловами і прислівниками. Модальні дієслова китайської мови поділяються на два класи (типові модальні дієслова та атипові модальні дієслова) залежно від відповідності лексичної одиниці критеріям ідентифікації слова як модального дієслова.

Матеріалом дослідження слугували 350 модальних слів позитивної, нейтральної й негативної тональності повідомлення в текстах китаємовних політичних новин. 160 із них склали маркери позитивної й нейтральної тональності, 190 – маркери негативної тональності. Усього було проаналізовано 500 текстів новин політичної тематики.

З-поміж лінгвістичних маркерів, що формують емоційне забарвлення сучасних китаємовних політичних текстів, можна відзначити домінування модальних дієслів негативного забарвлення. Цей факт зумовлений тим, що реципієнти новинних повідомлень зазвичай характеризуються вродженою психологічною особливістю більш гостро реагувати та запам'ятовувати саме негативні події. Модальні дієслова, що відзначаються позитивним забарвленням, використовуються переважно в тих новинних текстах, які висвітлюють діяльність керівництва держави, формують її імідж для внутрішнього та зовнішнього спостерігача.

Сукупність наведених прикладів демонструє провідні напрямки використання модальних дієслів у політичному дискурсі, які використовуються офіційною китайською пресою для формування відповідної тональності сприйняття гонконгських протестів. Можна відзначити, що ключовими з них є незаконність та насильницька природа протесту, відстороненість від нього звичайних людей, які хочуть не протестувати, а працювати, невдоволення з боку іноземних туристів, які після протестних акцій у аеропорту можуть втратити бажання відвідувати Гонконг тощо.

论文摘要

这项工作致力于研究政治话语中汉语单词的功能语义特征。

这项工作为解释方式提供了两种方法。

从狭义的意义讲，语言方式被解释为表达方式的直接类比，因此作为语义类别，它在整个句子中实现，并且在具有任何特殊特征的句子中没有表达。这种对方式的想法使语言方式更接近判断的逻辑方式。显然，这种方法并不普遍，因为它限制了机会，必要性和现实价值的方式。

从广义上讲，有意义的方式包括现实 / 无关，肯定 / 反对，可靠性，概率，必要性，机会，可取性，以及刺激，意志和情感的重要性的的重要性。

模态含义可以通过各种语言手段（隐式和明确）传播，包括模态单词和表达式（在词汇层面），动词的方法（在语法级别），模态动词（在词法和语法级别），如以及语调和重点（重点（在语音层面））。

许多特征是政治话语固有的。它们的设置特别是由制度性，信息性，意识形态，感觉不确定性，幻影，幻影，距离，距离，互文性，戏剧性，动态性表示代表。

模态类别是一种通用语言，并由各种语言手段（包括模态动词）对象。中文中的模态动词是一个封闭的单词类别，它是由刻有语法属性确定的。动词令牌表达的模态含义的主要类型是采取行动，采取行动并采取行动的可能性。

在确定研究单元的体积的过程中，将单词识别为中文中的模态动词的标准是关键要素，并包括特定的语法特征，这些特征考虑了动词和副词之间模态动词所占据的中间位置。中文动词分为两类（典型的模态动词和非典型动词动词），具体取决于词汇单元与标准标准识别单词为模态动词的标准的对应关系。

在构成现代中国政治文本情感色彩的语言标记中，有可能注意负面色彩动词的主导地位。这一事实是由于新闻消息的接收者通常以先天性心理特征的特征更为敏锐地反应并记住负面事件。模态动词以正色为正面，主要用于涵盖国家领导活动的新闻文本中，构成了内部和外部观察者的形象。

关键词：语法，模态，模态动词，话语，政治话语。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Войналович, Л. П. (2013). Модальність як багатоаспектна лінгвістична категорія. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки*, (3) (с. 28-32).
2. Горпинич, В. О. (2004). *Морфологія української мови*. (335 с.). К.: Академія.
3. Демська-Кульчицька, О.М. (2002). Що нового в науці про мову? *Культура слова*. (61). (сс. 70-74).
4. Демська-Кульчицька, О.М. (2004). Британський національний корпус і Національний корпус української мови. *Філологічні студії*. (4). (сс. 89-95).
5. Добосевич, У. (2017). До питання про частиномовний статус модальника. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, (64). (сс. 151-159).
6. Жерліцина, Ю. В. (2015). Модальні слова як засіб вираження суб'єктивної модальності: прагматичний аспект. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. (сс. 92-96).
7. Жовтобрюх, М. А., Кулик, Б. М. (1972). *Курс сучасної української літературної мови*. Ч. 1. (402 с.). К. : Вища шк..
8. Жуковська, В.В. (2013). *Вступ до корпусної лінгвістики : навчальний посібник*. (142 с.). Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
9. Загнітко, А.П. (2001). *Теоретична граматики української мови*. Синтаксис. (662с.) Донецьк: ДонНУ.
10. Кушнірик, А.В. (2001). *Модальні частки в сучасній англійській мові (сполучуваність, парадигматика та вживання)*. (20 с.) (Автореф. дис. канд. філол. наук. Львівський національний університет ім. І. Франка).
11. Левицький, А.Е. (2008). *Порівняльна граматики англійської та української мов: підручник*. (264 с.). К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет".

12. Савельєва, Н.О. (2014). Лінгвістична модальність: формальний, логіко-семантичний, функціонально-семантичний підходи. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя, Філологічні науки*. (2). (с.210-214).
13. Селіванова, О.О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми* : підручник. (711с.). Полтава: Довкілля-К.
14. Шнуровська, Л.В. (2016). Теоретичні засади вивчення категорії модальності в сучасній лінгвістиці. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Філологія*, (сс. 140-148).
15. Шнуровська, Л. В. (2015). Інтонаційні засоби модальності в англійському мовленні носіїв мови та білінгвів *Здобутки та перспективи розвитку сучасного мовознавства : міжнародний збірник наукових праць, присвячений 70-річному ювілею професора Алли Андріївни Калити*, (сс.78-83).
16. Balczyńska-Korpan, A. (2013). Język dyskursu publicznego w polskim ruptemie politycznym. *Środkowoeuropejskie ptudia polityczne*, 2, 143-153.
17. Bralczyk, J. (2003). *O języku polskiej polityki lat 80-tych i 90-tych*. Warszawa.
18. Brzozowpki, P. (2004). Język polityki jako podptawowe narzędzie działania politycznego i nieodłączny atrybut władzy w świetle produkcji dyskursu prawdziwościowego. *Dialogi Polityczne*, 1, 67-77.
19. Fairclough, N., & Dupzak, A. (2008). Wpęę. Krytyczna analiza dyskursu – nowy obpzar badawczy dla lingwiptyki i nauk ppołącznych. *Krytyczna analiza dyskursu*, 7-29.
20. Fraper, B. (1999). What are dipcourse markerp? *Journal of pragmaticp*, 31, 931-952.
21. Graber, D.A. (1981) Political Languagep. *Handbook of Political Communication*, 195-224.
22. Kamińska-Pzmaj, I. (2013). Upowpzechnianie nowych plów i znaczeń we wpółczesnych dyskursach medialnych. *Dyskursy trzeciego typięclecia*, 87-99.

23. Kujawa, I. (2009). Strategie dyktury polityki a medialny obraz świata (na materiale współczesnej prasy niemieckiej). *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio FF, Philologiae*, 27, 43-58.
24. Lapkowska, E. (2010). Typy dyktury publicznej. *Prace, dyktura, media*, 179-186.
25. Pawełczyk, P. (2010). *Psychologiczne aspekty gry politycznej*. Poznań.
26. Walczak, B. (1994). Co to jest język polityki? *Język a kultura*, 15-20.
27. Wodak, R. (2011). Wstęp: badania nad dykturą. *Jakościowa analiza dyktury w naukach społecznych*, 11-48.
28. 黎锦熙. (1924). 新著国语文法 (Vol. 347). 哈尔滨: 黑龙江教育出版社.
29. 吕叔湘. (1942). 中国文法要略 (Vol. 681). 上海: 商务印书馆.